

Continuïteit in schoolloopbanen van jonge nieuwkomers garanderen

Vlaamse Onderwijsraad
Koning Albert II-laan 37
BE-1030 Brussel
T +32 2 219 42 99

www.vlor.be
info@vlor.be

Wijs beleid door overleg

Advies op eigen initiatief

Uitgebracht door de Algemene Raad op 27 juni 2019 met eenparigheid van stemmen

Vorbereiding: werkgroep Vluchtelingen en onderwijs op 25 april, 22 mei en 12 juni 2019 onder voorzitterschap van Gerda Bruneel

Dossierbeheerder: Marleen Colpin

1 Situering

In aansluiting bij zijn eerdere adviezen over vluchtelingen/nieuwkomers in het leerplicht-, hoger en volwassenenonderwijs en op basis van zijn strategische verkenning over vluchtelingen en onderwijs, pleit de Vlor voor een **integrale aanpak van de opvang** van vluchtelingen.¹ Dat houdt in dat er van bij het begin aandacht is voor alle noden en verwachtingen van de nieuwkomers en alle aspecten van hun ontwikkeling: fysiek, psychisch, sociaal-emotioneel, huisvesting, werk, Nederlands leren, (vervolg)opleiding enzovoort. **Stabiliteit en continuïteit** in de leefomstandigheden van de nieuwkomers zijn daarvoor essentieel, net zoals **samenwerking en maatwerk** in de begeleiding. In drie kernboodschappen geeft de Vlor aan hoe die principes gerealiseerd kunnen worden voor kinderen en jongeren die bij aankomst in België in een collectief opvanginitiatief terecht komen. De raad vraagt aan de nieuwe federale en Vlaamse regering om daar werk van te maken.

Het advies focust op minderjarige nieuwkomers, veelal met een vluchtervaring. De maatregelen die we voorstellen voor die groep, zullen ook de kansen in onderwijs en maatschappij van andere kwetsbare kinderen en jongeren ten goede komen.

2 Advies

Kernboodschap 1

Elk kind, elke jongere, ongeacht zijn afkomst, heeft recht op kwaliteitsvol onderwijs. Onderwijsactoren engageren zich om dat waar te maken. Maar dat is moeilijk als kinderen en jongeren meermaals van school moeten veranderen als gevolg van gedwongen verhuizingen. Daarom moeten zij per definitie als kwetsbaar beschouwd worden en zo snel mogelijk in een stabiele, lokale context terecht komen, zodat ze zo veel mogelijk in dezelfde school kunnen blijven bij overgangen in hun asielpprocedure. Opvang in een lokale context biedt ook meer mogelijkheden op vlak van integrale begeleiding en netwerkvorming.

Schoolveranderingen komen, alle inspanningen ten spijt, nog te vaak voor en hebben nefaste gevolgen. In de eerst plaats voor de nieuwkomers zelf, omdat daardoor de noodzakelijke stabiliteit en continuïteit in hun onderwijsloopbaan, psychische ondersteuning en sociaal netwerk doorbroken worden. Maar ook voor de betrokken scholen, leraren en medeleerlingen. Hoe kan dat vermeden worden?

De Vlor vraagt om vluchtelingen in gezinsverband en niet-begeleide minderjarige vluchtelingen bij aankomst in België per definitie als kwetsbaar te beschouwen én ze zo snel mogelijk naar een lokaal opvanginitiatief te oriënteren. Die **kwetsbaarheid** gaat voor op alle andere logica's. De tijd

¹ Vlaamse Onderwijsraad (2018). Onderwijs voor vluchtelingen. [Warm welkom, vlotte leerloopbaan en duurzaam toekomstperspectief. Verslag van een strategische verkenning.](#)

Vlaamse Onderwijsraad, Raad Levenslang en Levensbreed Leren. [NT2 en sociale participatie](#), 11 juni 2018.

Vlaamse Onderwijsraad, Raad Hoger Onderwijs. [Advies over de vluchtelingenproblematiek in het Vlaamse hoger onderwijs](#), 14 maart 2017.

Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over dringende maatregelen voor het onthaal van vluchtelingen in onderwijs](#), 24 september 2015.

Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers](#), 24 januari 2013.

die nodig is voor de eerste screening van mogelijkheden en verwachtingen en die dus in een collectief opvanginitiatief doorgebracht wordt, moet duidelijk afgebakend en zo kort mogelijk gehouden worden.

Opvang in een stabiele, lokale context biedt veel mogelijkheden en kansen die de nieuwkomers ontzegd worden zolang ze in een collectief centrum opgevangen worden:

- Kinderen en jongeren kunnen meteen naar een **school** in de buurt gaan waar ze, afhankelijk van de termijn en de uitkomst van een beslissing over hun verblijfsstatuut, alleszins voor enige tijd kunnen blijven.
- De **begeleiding** kan beter uitgebouwd worden. Onderwijs en Welzijn kunnen vlotter gaan samenwerken in functie van psychisch en sociaal welbevinden. Op die manier kan o.a. preventief gewerkt worden aan problematische afwezigheden op school. Ook gezinnen en alleenstaanden die moeten terugkeren, worden best doorheen het hele proces door dezelfde deskundigen begeleid.
- Rond elke nieuwkomer, al dan niet in gezinsverband, groeit een **netwerk** van lokale actoren dat steun biedt en integratie bevordert. Dat netwerk kan er ook toe bijdragen dat de nieuwkomers na erkenning en wanneer zij het lokale opvanginitiatief moeten verlaten, in de buurt blijven wonen en schoolgaan.

Specifiek voor niet-begeleide minderjarige vluchtelingen vraagt de Vlor om **voogden** sterker te erkennen als enige constante actoren met de nodige deskundigheid voor de begeleiding en de taak te waken over een duurzame oplossing in het belang van de minderjarigen. Zij moeten bij alle communicatie en beslissingen betrokken zijn, om voortdurend het perspectief van de nieuwkomers te kunnen inbrengen. Bij verhuizingen moet nabijheid van de voogd een prioriteit zijn om de band met de jongeren te kunnen behouden.

Kernboodschap 2

De integrale aanpak kan beter waargemaakt worden als het onderlinge overleg tussen alle beleidsniveaus en -domeinen die bij de opvang van vluchtelingen/nieuwkomers betrokken zijn, geformaliseerd wordt en aanstuurt op meer afstemming en samenwerking, duidelijke engagementen en structurele afspraken. Het lokale niveau moet een sterke regierol en autonomie krijgen.

Logica's van verschillende beleidsniveaus en -domeinen die betrokken zijn bij de opvang van nieuwkomers, botsen vaak met elkaar. Gezinnen en niet-begeleide minderjarigen worden door Asiel en Migratie verplaatst vanuit een logica van beschikbare plaatsen. Daarbij wordt geen rekening gehouden met het onderwijsperspectief. Kinderen moeten abrupt van school veranderen, of ze moeten terugkeren en verdwijnen van de ene op de andere dag uit de school zonder dat iemand weet waar ze naartoe zijn. Naar aanleiding van de verhoogde instroom van vluchtelingen was er in de voorbije legislatuur heel wat overleg: tussen de onderwijspartners op initiatief van de minister van Onderwijs, tussen Fedasil en Onderwijs en tussen meerdere beleidsdomeinen. Dat overleg had als resultaat dat men elkaars perspectief leerde kennen en afspraken maakte, bijvoorbeeld om verhuizingen zo veel mogelijk tijdens de schoolvakanties te laten plaatsvinden.

De Vlor vraagt om in de nieuwe legislatuur een stap verder te zetten: van vrijblijvende uitwisseling van perspectieven en niet-bindende afspraken naar **formeel overleg** tussen beleidsdomeinen op

Vlaams en federaal niveau (Onderwijs, Asiel en Migratie, Welzijn, Integratie en Inburgering, Werk, Huisvesting, Cultuur, ...). Daarin moet gezocht worden naar afstemming en zo nodig herdenken van logica's. Door dat overleg te institutionaliseren krijgen de afspraken die er gemaakt worden een duidelijker statuut. Het uitgangspunt is een integrale kijk vanuit een logica van kwetsbaarheid en rechten.

Omdat opvang in een lokale context meer garanties biedt voor integrale begeleiding, ligt het voor de hand dat de lokale besturen daarvoor een sterke **regierol en autonomie** toebedeeld krijgen. Zij zijn het best geplaatst om in te schatten wat in hun stad of gemeente de mogelijkheden en noden zijn voor begeleiding van de nieuwkomers en samenwerking van lokale partners, zowel voor zij die een positieve als zij die een negatieve beslissing over hun verblijfsstatuut krijgen. De centrale overheid moet er wel voor zorgen dat er altijd overal voldoende opvangcapaciteit beschikbaar blijft en hoge kwaliteit gegarandeerd is in de begeleiding. En zij kan meer ruimte bieden aan lokale besturen om zich duurzaam te engageren ten aanzien van een groep nieuwkomers en de besturen de mogelijkheid bieden om dat engagement waar te maken.

Kernboodschap 3

In een integraal opvangbeleid ligt het voor de hand dat kinderen en jongeren zo snel mogelijk in een passende school terechtkomen, waar ze een band kunnen opbouwen met hun leeftijdsgenoten. Daarvoor is er nood aan een snelle en grondige screening van de mogelijkheden en zorgnoden, snellere integratie in de reguliere klas en meer inzet op flexibele leerwegen. Onderwijs moet daarvoor de nodige expertise kunnen opbouwen en behouden. De overheid moet dat alles verder stimuleren en faciliteren.

Onderwijs vertrekt van de kracht van vluchtelingenkinderen en -jongeren. Hun weerbaarheid en potentieel vormen het uitgangspunt voor hun onderwijstraject. Dat moet dan ook via **screening** in kaart gebracht worden en afgestemd worden met het aanbod. We zien die screening en de opvolging ervan als een proces dat al gestart is in de opvang en waar onderwijs kan op inhaken. Er wordt niet enkel naar leervaardigheden, maar ook naar zorgnoden gekeken, om de gepaste begeleiding te kunnen bieden o.a. op het vlak van psychosociaal welzijn. Voor die begeleiding en bijbehorende expertise is het essentieel dat een school ingebed is in een breed **netwerk**.

Zeker in de beginperiode hebben nieuwkomers verhoogde zorg en extra ondersteuning nodig, maar toch moeten zij zo snel mogelijk geïntegreerd worden in het regulier onderwijs. **Inclusie** biedt de beste garanties op snelle integratie en een vlotte onderwijsloopbaan. De Vlor verwijst naar de aanbevelingen van het OKANS-onderzoek daarover.²

Voor het basisonderwijs betekent dat dat leerlingen niet gedurende langere tijd voltijds in aparte klassen opgevangen mogen worden. Zij moeten zo snel mogelijk minstens een deel van de schooltijd in een gewone klas met leeftijdsgenoten kunnen doorbrengen. Nederlands leren is een langdurig proces en verloopt het meest optimaal in interactie met anderen die de taal al goed beheersen.

---

² Pulinx, R. e.a. (2017). [Cartografie en analyse van het onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers en OKAN-leerlingen. Eindrapport van OPBWO 14.03](#). Universiteit Gent, Universiteit Antwerpen en KU Leuven.

Het secundair onderwijs kan integratie sneller waarmaken door de kloof tussen de onthaalklas (OKAN) en regulier onderwijs te verkleinen. En zeker voor de doelgroep van 16 tot 18-jarige nieuwkomers moeten alle mogelijkheden benut worden om **leerwegen flexibel** in te vullen. De overheid kan scholen sterker attenderen op wat al mogelijk is, expertisedeling en netwerkvorming stimuleren én werk maken van zaken die nu nog niet kunnen, bijvoorbeeld de mogelijkheid om een graad te spreiden over drie schooljaren.

Met de invoering van duaal leren zal het stelsel van leren en werken binnenkort uitdoven. De Vlor is bezorgd over de impact van die maatregel op de doelgroep van anderstalige nieuwkomers, o.a. zij die moeten terugkeren en gedurende hun tijd hier beroepsvaardigheden kunnen opbouwen die hen ook elders van pas kunnen komen.³

Bovendien moet er maximaal op ingezet worden dat nieuwkomers ook kunnen doorstromen naar het hoger onderwijs, als zij daarvoor de interesse en de mogelijkheden hebben, los van taalachterstand.

Meer continuïteit en stabiliteit voor jonge nieuwkomers in onderwijs heeft ook als meerwaarde dat scholengemeenschappen of groepen van scholen **expertise** over onderwijs aan die leerlingen kunnen opbouwen en behouden op langere termijn. Dat is nodig, want kinderen en jongeren met een migratie-ervaring begeleiden, vraagt een aantal vaardigheden van leraren, zowel in de onthaalfase als daarna. We denken aan cultuursensitiviteit, traumasensitiviteit, inzicht in taalleren voor anderstaligen en inzetten op ouderbetrokkenheid. De mate waarin ouders betrokken zijn bij het onderwijstraject van hun kinderen, bepaalt immers mee het schoolsucces. Werken aan die vaardigheden vraagt middelen voor professionalisering en ruimte om deel te nemen aan lerende netwerken.

Onder continuïteit in schoolloopbanen verstaat de Vlor tot slot ook dat jonge nieuwkomers voeling kunnen houden met hun eigen taal en cultuur, met het oog op hun identiteitsontwikkeling en een eventuele terugkeer. Ook daar komt het netwerk rond de school in beeld voor expertise en samenwerking.

Mia Douterlungne
administrateur-generaal

Ann Verreth
voorzitter

---

³ Vlaamse Onderwijsraad, Raad Secundair Onderwijs. [Drempels wegwerken in duaal leren. Toekomstperspectief voor huidige doelgroep leren en werken](#), 13 juni 2019.